

Az EU-csatlakozással járó jogi egyeztetés a kertészetben

Farkas S.

Magyar Országgyűlés Irodaháza
1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

INTERNATIONAL
JOURNAL OF
HORTICULTURAL
SCIENCE

AGROINFORM
Publishing House, Hungary

Összefoglalás

Az Európai Unióban a kertészeti termelésre különös gondot fordítanak. Ami a szabályozást illeti, az egyes ágazatokra más-más rendelkezések érvényesek. A gyógynövényágazat szabályozása túlnyomó részben a földolgozásra összpontosul, főleg azért, mert az alapanyag tekintélyes hányadát eleve külföldről szerzik be. A dísznövényekkel behatóbban foglalkoznak, bár a termelést és a forgalmazást elsősorban a piaci viszonyok határozzák meg. A minőségi szabványok ettől függetlenül szigorúak. Ugyancsak alaposan körülhatárolják a zöldség és a gyümölcs termelését, kereskedelmét, szintén különös tekintettel a földolgozás körülményeire. A minőség ellenőrzésében fontos szerep hárul a termelői szervezetekre – amilyenek a már megalakult TÉSZ-ek. Ilyen tekintetben a hazai előírások majdnem teljesen átvették az EU gyakorlatát.

A zöldség és gyümölcs értékesítését illetően az EU tagállamaiban a szerkezet folyamatosan változik; a fogyasztói igényeket egyre inkább a nagy árucarnokok (szuper- és hipermarketek) elégítik ki. Értékesítési szervezeteik az összes ilyen árúnak csaknem a felét fogalmazzák. A földolgozóiparral egyetértésben meglehetősen kemény követelményeket támasztanak a termelőkkel szemben. Ezeket a követelményeket nálunk is mindinkább figyelembe kell venni.

Ugyanez vonatkozik a szőlő- és borgazdaságra, amelyben jó eséllyel indulhatunk, ha az EU szabályozóihoz alkalmazzuk a sajátjainkat. Ebben a hegyközségekre is sok feladat hárul. Kiváltképpen meg kell őriznünk elismert minőségű boraink hírnevét, és meg kell védenünk az eddigi eredményeket.

Az illetékes minisztériumok – mindenekelőtt az FVM – már sok tekintetben rugalmasan alkalmazkodtak a tőlünk elvárható jogi egyeztetés kívánalmaihoz. Ebben a szellemben kell folytatnunk a törvénykezési, nyilvántartási, ellenőrzési munkát.

Legal harmonization of the Hungarian horticulture conditioned by the accession

Summary

In the EU-horticulture is treated with special care. As far as its regulation is concerned, different orders are in force to single branches. The regulation of the branch of medicinal plants is related chiefly to the processing, because the overwhelming part of the basic material is to be imported. More preoccupation falls to the ornamental plant branch, although both the production and the turnover are controlled by the market. Irrespective of this fact, the quality standards are high. Also the production and the sale relations are carefully circumscribed, with special regard to the processing procedures. In the control of the quality an important role devolves on the producers' organizations, likely in our country on the so-called TÉSZ-es (Cooperatives for production and sale). In this regard the domestic prescriptions took much over of the EU practices.

The structure of sales in vegetable and fruit branches is continuously changing, the demands of the consumers are more and more satisfied by the super- and hypermarkets. Their marketing organizations offer almost the half of the total of quantity commodities. In consent with the processing industry they raise quite severe requirements to producers. These requirements are to be taken into account also among our circumstances. There is a similar situation valid in the viticulture and winery. Within these branches we are able to compete on good chances of adapting our regulations to those of the EU. In this area there falls also responsibility to our vine-growing communities. Particularly a watch must be kept over the reputation of our renowned quality wines and the results already achieved must be protected.

The competent ministries – at first the Ministry of Agriculture and Rural Development – has already shown great flexibility to the desires in regard to the expectable legal harmonization. The legislative, registrative and controlling activities are to be continued in this mentality.

Sokan és sokszor vártak olyan alkalomra, amikor megfelelő rangon kezelik a **kertgazdaságot** a tudomány, a szakírányítás és a törvényhozás képviselői is.

Miért fontos a kertészeti termelés?

A **politikus** könnyen felelheti: azért mert belátjuk a kérdés jelentőségét. Sajnos azonban akad ennek más, prózaibb oka is. A kertészet több területéről jelezik az érdekeltek, hogy **romlik a jövedelmezőség**. Lassan már nem lehet belőle

megélni. Egyik képviselőtársam úgy fogalmazott, hogy *csak az elhivatottság* hajtja azokat, akik még mindig kertészkednek. Én azt gondolom, ez igen nagy baj. Mindenkinek, aki az ágazatba sokat fektetett be, emellett szakmai tudásra, tapasztalatra tett szert az évek folyamán, kedve és energiája van hozzá, meg is kell tudnia élni belőle. Ennek érdekében mi politikusok is megteesszük a magunkét.

Minap a Mezőgazdasági Bizottság tárgyalta a kertészet jelenlegi helyzetét. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet munkatársai elemezték hazánk előnyeit az európai uniós csatlakozás kapcsán. Modelleken keresztül bizonyították: a mezőgazdaságban a gabonaágazaton kívül egyértelműen a **kertészeti ágazat** alkalmas arra, hogy versenyelőnyét kihasználva sikerrel hódítson teret. A kertészetnek a vidékfejlesztésben, a munkaerő foglalkoztatásában, a mezőgazdaságon belül **meghatározó szerepe** van, és lesz a jövőben még inkább, ha megfelelő alkalmazkodással, jó felkészülés után kihasználjuk a gazdagabb piac nyújtotta lehetőségeket. Ehhez az alkalmazkodáshoz a törvényhozókra, rendeletalkotókra még vár néhány teendő. Ezeket foglalom össze a következőkben.

Jogharmonizációs feladatok

Az Európai Unióban a kertészet egyes ágazatainak szabályozottsági szintje igen különböző. A **disznó- és gyógynövényágazatra** kevés szabályozás vonatkozik, a piaccé a meghatározó szerep. A zöldségre és gyümölcsre viszont a közös szabályozás és a minőségellenőrzés előírásai segítik a piac működését. A legrészletesebben és legszigorúbban szabályozott a **szőlő- és borágazat**.

1. Gyógynövényágazat

Az EU-országok ma még elsősorban a **gyógynövények felhasználásában** (fitomedicinák előállításában) és sokkal kevésbé az **alapanyag előállításában** érdekeltek. (Az összes EU-ország gyógynövénytermő felülete alig több, mint hazánké!) Ezzel magyarázható, hogy jelenleg az ágazatra nincs egységes EU-szabályozás. A vonatkozó szabályozás széttagolt, de elemeiben ránk nézve kedvezőtlen. Távolati nemzeti érdekünk, hogy a gyógynövénytermesztés és -gyűjtés vonalán a közép-európai országok (ezek a fő termelők!) igényének megfelelő közös **szabályozás** kialakulását szorgalmazzuk. Ebben hazánk vezető, összehangoló szerepet vállalhat. A kidolgozandó szabályozása a következőkre terjedhet ki:

- gyűjtött gyógynövények fenntartható termelésének átfogó, célirányos szabályozása,
- gyógynövények mezőgazdasági termelésének, támogatásának átfogó szabályozása,
- gyógynövények drogok és fitomedicinák EU-normákra épülő nyilvántartása,
- a gyógynövények nagy-, kis- és exportkereskedelmével kapcsolatos eljárások szabályozása.

2. Dísznövényágazat

Az Európai Unióban a dísznövénytermelés és -forgalom szabályozására **néhány rendelet és minőségi szabvány** utal. A gyakorlatban a minőséget a **piac szabályozza**. Az ellenőrzést a hatóságok erősen korlátozták, mivel a piaci kínálat minősége jóval meghaladja a szabványokban előírt minőségi követelményeket.

A vonatkozó rendeletek az alábbiak:

A Tanács 1968. február 27-i, 234/68 (EGK) számú rendelete az élő- és virágkereskedelemben közös piacszervezésének létrehozásáról.

A Bizottság 1970. március 23-i, 537/70 (EGK) sz. rendelete a tagországok feljogosításáról, hogy harmadik országokba irányuló export esetén eltérhetnek a minőségi szabványok bizonyos követelményeitől.

A Tanács 1975. december 16-i, 3279/75 (EGK) sz. rendelete az élő- és virágkereskedelemben az egyes tagállamok harmadik országokkal szembeni importszabályozásának egységesítéséről.

Minőségi szabványok vonatkoznak az EU-ban:

- vágott virágra,
- friss levélzöldre,
- a virág sarjgagymákra, gagymákra és gumókra.

Hazai feladat a felkészülés az EU jogszabályainak és szabványainak alkalmazására, az ágazat versenyképességének biztosítása beruházási támogatásokkal, a termelői szervezetek létrehozásával és támogatásával, minőségfejlesztő programokkal, a környezetbarát termesztés népszerűsítésével, marketingprogramokkal, kutatásfejlesztéssel és szaktanácsadással.

3. Zöldség- és gyümölcságazat

3.1 Jogharmonizációs feladatok

A termékkör piacsabályozását az Európai Unióban rendeletek szabályozzák. Ezek csatlakozás után közvetlenül, nemzeti jogszabályok megalkotása nélkül is hatályosak lesznek Magyarországon. Ebből következően a csatlakozási felkészülés során a jogegyeztetéssel együtt az intézményeket is erre kell felkészíteni, kiépítve a piacot a csatlakozás pillanatától működtetni képes rendszerrel.

A zöldség és gyümölcs piacsabályozása az ún. „laza” kötelmek közé tartozik: a termelést az EU közvetlenül nem szabályozza vagy korlátozza, kvóták nincsenek. A piacsabályozás két alapelemét a **minőség-ellenőrzés** és a **termelői szervezetek** (TÉSZ-ek) jelentik. Emiatt a „kötelező” jogharmonizáció mindössze néhány EU-rendeletre vonatkozik.

A zöldség és gyümölcs minőség-ellenőrzését az EK 2251/1992. bizottsági rendelete szabályozza, melynek rész-

ben egyeztetett változata a 22/1993. FM rendelet. Az utóbbi kötelezővé teszi az Európai Unió tagországaiiba exportált **hazai zöldség és gyümölcs minőségellenőrzését**. folyamatban van az ellenőrzés kiterjesztése az importtermékekre és a belföldi forgalomra. Ennek megtörténte után az EU rendeletet teljes mértékben érvényesíthetjük.

Magyarország 1993-ban a Magyar Élelmiszerkönyv I. – a kötelező előírásokat tartalmazó – kötetébe felvette az Európai Unió zöldség és gyümölcs minőségi előírásait (szabványait), és folyamatosan átveszi az újonnan megjelenő minőségi előírásokat, illetve módosításokat.

Az Európai Unióban a zöldség- és gyümölcs piac közös szervezésének alaprendeletét 1996-ban dolgozták át (a Tanács 2200/1996. számú rendelete). Ebből Magyarország a 25/1999. (III.5.) FVM rendeletben **lényegében átvette** a termelői szervezetekre (TÉSZ-ekre, zöldség- és gyümölcstermelői szervezetekre) vonatkozó elismerési és ellenőrzési szabályait. Ennek azért nagy a jelentősége, mert a zöldség- és gyümölcs piac szabályozása – voltaképpen önszabályozása – ezekre a TÉSZ-ekre hárul, a kereslet-kínálat megfelelő összehangolásával. Éppen ezért az EU-támogatást az ágazatban nem az egyes termelők, hanem az általuk létrehozott TÉSZ-ek kapják, működési és fejlesztési költségeik részben fedezésére. Hangsúlyozni kell, hogy a TÉSZ célja **nem a támogatások elosztása**. A TÉSZ-t a termelők azért működtetik, mert az számukra önmagában is gazdasági előnyt, jobb versenyfeltételeket teremt; a támogatás célja ennek további javítása, illetve a TÉSZ-eken kívül lévő termelők belépésének ösztönzése. Következésképpen, ha ezeknek a szervezeteknek a csatlakozáskor nincs kellő gazdasági erejük, nemcsak a támogatástól esnek el, hanem a termelők versenyhelyzete is gyengébb lesz.

Termelési potenciálunk kihasználásához, exportkilitásaink megőrzéséhez, illetve javításához így az elismerésen túlmenően elengedhetetlen a TÉSZ-ek támogatása az Európai Unióéhoz hasonló **rendszer** alapján, a költségvetési korlátok ellenére is.

3.2. Piaci helyzet és irányzatok az Európai Unióban és Magyarországon

3.2.1. Termelés és kereskedelem

Az Európai Unió mezőgazdasági területének 4%-án, mintegy 6 millió hektáron termesztenek zöldség- és gyümölcsfélét. Együttes értékük a teljes mezőgazdasági termelési érték 15–20%-a. **A fő termékek:** a paradicsom, a karfiol, az uborka, a saláta és az articsóka, illetve az alma, a körte, az őszibarack, a kajszi és a citrusfélék.

A 15 tagállam éves zöldségtermelése **40–45 millió tonna**, gyümölcstermelése – a citrusfélék 9 millió tonnás termelését nem számítva – **30–35 millió tonna**, a világ zöldség- és gyümölcstermelésének 10%-a. Az EU a világ legnagyobb zöldség- (3,9 millió tonna), illetve gyümölcsimportőre (1 millió tonna), ugyanakkor exportja is tetemes (2, illetve 1 millió tonna). Az EU-n kívüli országokkal folytatott keres-

kedelemnél még jelentősebb a tagállamok közötti, elsősorban délről északra irányuló **belső export-import**. A külső import nagy részét a gyümölcsfélék közül az idényen kívüli alma és a citrusfélék teszik ki, a zöldségfélék közül a paradicsom a legjelentősebb importcikk.

A szóban forgó mennyiséget **2,2 millió** – rendszerint családi – **gazdaságban** állítják elő. Ezek több mint háromnegyede vegyes termelésű (a zöldség és gyümölcs mellett gabonatermesztéssel, állattartással is foglalkozó) gazdaság, átlagban 1,3 ha zöldség- és gyümölcsterülettel. Mintegy 100 000 gazdaság foglalkozik kizárólag zöldségtermesztéssel (átlagos méretük 4,2 ha). Ezek forgalmazzák a teljes termelés 50%-át, 350 000 gyümölcscsel (átlagos méretük 7,9 ha), amelyek az összes mennyiség 70%-át adják.

Az Európai Unió fő zöldség- és gyümölcstermelő orszagai: Olaszország, Spanyolország és Franciaország. Magyarország – 100–12 000 hektáron megtermelt 1,7–2 millió tonna zöldségével és kb. 90 000 ha-on megtermelt 0,8–1 millió tonna gyümölcsével – csatlakozása után a „középmezőnyben” fog elhelyezkedni.

A zöldség- és gyümölcserértékesítés **szervezete** az utóbbi évtizedekben erősen megváltozott. A hagyományos értékesítési formák (helyi és nagybani piacok, zöldségboltok) szerepe egyre csökken, az árucarnok jellegű **szupermarket-hálózatoké** viszont folyamatosan növekszik. A szupermarketek aránya korábban főleg az északi, a zöldség- és gyümölcs tekintélyes hányadát importból beszerző országokban volt jelentős (Skandinávia 80%, Németország 70%), de ma már Olaszországban és Spanyolországban is eléri a 30–40%-ot. Az árucarnokok kereskedelmi részesedése igen nagy, ám bár Európa-szerte mindössze 5–10 óriáscégről (ilyenek pl. a nálunk is jól ismert Metro vagy Spar hálózatok) van szó. A kereslet összevonásának ellensúlyozására a termelők egyre nagyobb arányban hoznak létre **értékesítő szervezeteket**. Jelenleg több mint 1300 ilyen szervezet működik az EU-ban, és ezek szállítják a nagykereskedelemnek a zöldség- és gyümölcs csaknem 50%-át.

3.2.2. Jövőbeni lehetőségek és kihívások

A magyar zöldség- és gyümölcstermesztőknek hosszabb távon a következő körülménnyel érdemes számolniuk:

- A zöldség-gyümölcs fogyasztása számos fejlett országban nagyobb mint nálunk, s az életszínvonal jövőbeni emelkedésével a fogyasztás magyarországi és kelet-közép-európai növekedése is várható. Nyugat-Európában a gyümölcsfogyasztás hosszabb távon várhatóan a jelenlegi szinten marad, a zöldség esetében lassú emelkedés várható. A fogyasztás növekedése még hosszú időn át folytatódhat, mivel e termékek az egészséges táplálkozásban fontos szerepet játszanak, és az étrendben betöltött szerepük jelentősen bővíthető. Új fajták és fajok megjelenése, illetve szélesebb körű elterjedése szintén várható.

- A feldolgozott termékek piaca világszerte nő, elsősorban a mélyhűtött készételek emelkedő fogyasztása miatt. A feldolgozóipar gyakran komoly igényeket (speciális fajta és termesztéstechnológia, pontosan ütemezett szállítás) támaszt a termelőkkel szemben.
- A fogyasztók és a feldolgozóipar minőségi elvárásai folyamatosan nőnek. Ezért a termelőknek fejleszteniük kell szakmai ismereteiket, korszerű technológiákat kell alkalmazniuk és a szükséges létesítmények kialakításával képessé kell válniuk a termény áruvá készítésére (válogatás, csomagolás stb.).
- Az értékesítés szerkezete nálunk is meg fog változni. Becslések szerint a magyar fogyasztók szupermarketekben vásárolják meg a zöldség és a gyümölcs 20–30%-át. Ez az arány a következő években tovább fog emelkedni. Az üzletláncok (az áru minőségét, csomagolását és a szállítás pontosságát illetően) nagyon magas igényeket támasztanak a termelőkkel szemben. Ezeknek az igényeknek az egyéni termelők Nyugat-Európában is csak nehezen, olykor egyáltalán nem tudnak megfelelni.
- A legnagyobb zöldség- és gyümölcstermelő országok is rendszerint csak össztermésük 10–20%-át exportálják. Ez Magyarországon is így van. Vagyis termelőink számára a legnagyobb piacot EU-csatlakozásunk után is a hazai fogyasztók fogják jelenteni. (S ezen a piacon egyre nagyobb szerepük lesz a nagy tételűket igénylő árucarnokoknak).
- Európai Unió csatlakozásunk – a vámok kölcsönös megszüntetésével – egyszerre fog jobb exportlehetőségeket nyújtani, egyúttal erősíteni fogja a versenyt a hazai piacon. A külföldi és egyúttal a hazai piaci lehetőségek kihasználásához a termelőknek egyaránt szükségük van az említett elvárások teljesítésére irányuló fejlődésre. A fejlődés tehát nemcsak szakmai tökéletesítést, jobb termesztéstechnológiát jelent, hanem szinte megköveteli a termelők összefogását, szerveződését is, elsősorban a TÉSZ-eken keresztül.

4. Szőlő- és borágazat

4.1. A termelők helyzete az EU-csatlakozás jegyében

Az Európai Unió, melyhez csatlakozni kívánunk, szőlészeti-borászati „nagyhatalom”: a világ bortermelésének és -fogyasztásának 60%-át adja, s egyben a legnagyobb borimportőr és -exportőr is. Ha szőlőterületét vagy termelését Magyarországgal összevetjük, láthatjuk, hogy alaptalan egyes bortermelő EU-tagállamok féltelme csatlakozásunktól, hiszen részarányuk az egésznek 2–3%-a.

Mindemellett nálunk nem elhanyagolható az ágazat nemzetgazdasági szerepe: térségi foglalkoztatóképessége meg-

haladja a mezőgazdasági átlagot, és számottevő adó- és exportárbevételhez is segíti az országot.

Nemcsak az EU-hoz viszonyított területi arányunkból, hanem a **csatlakozás természetéből** adódik azonban (ugyanis mi csatlakozunk az unióhoz és nem fordítva), hogy nekünk kell alkalmazkodnunk az EU-hoz (s nem az EU-nak hozzánk). Így belépésünk számos feladat elé állít minket, beleértve a borgazdaság szereplőit is. Ez jogi és gazdasági tennivalókkal is jár.

Érdeemes megemlíteni, hogy a szőlő- és borágazat az unióban nem tartozik az „egyszerű esetek” közé: irányításához igen szerteágazó és bonyolult jogszabályrendszer alakult ki. Csatlakozásunk napjától – természetesen – mindezek a szabályok nálunk is hatályba lépnek. Ezért sem árt, ha legalább röviden áttekintjük, milyen kötelezettségek és jogok várnak a magyar szőlészekre és borászokra.

4.2. Jogi harmonizáció

Ha párhuzamot akarunk vonni az EU és Magyarország szőlészeti-borászati szabályozása között, elsőként feltűnhet, hogy a hazai szabályozás mindenekelőtt **technikai jellegű** (a bortörvény címe is „törvény a szőlőtermesztésről és borgazdálkodásról”). Az unióban viszont a szakmai jellegű előírások mellett nagy számú **piacszabályozó rendelet** is érvényben van. Ezek a rendeletek a nagy mennyiségben termelődő **főlölegek leépítését** szolgálják. Közéjük tartozik például a lepárlás, a magántárolási szerződés, a szőlőlékészítés és mustsűrítmény-felhasználás támogatása, az asztali borokra vonatkozó exporttámogatás stb. Annak ellenére tehát, hogy a magyar borjog sok pontban megfelel az unió szabályozásának, nagyszámú EU-jogszabály átvétele áll még előttünk. Mindazokat a rendeleteket, amelyeket a belépés előtt érdemes átvennünk, az ún. **„Borkönyvben”** kívánjuk kiadni, melynek egyes fejezetei a csatlakozásig folyamatosan jelennek majd meg.

A bortörvény most tervezett átfogó módosításával **kettős célt** valósíthatunk meg: egyrészt beépíthetjük a bortörvénybe az alkalmazás során felmerült tapasztalatokból adódó javaslatokat, másrészt nagyot léphetünk előre a jogegyeztetésben.

A hazai szőlészeti-borászat új, az EU-val összehangolt szabályozásának kialakítása természetesen nem „írásztal mellett” történik. A munkában részt vesznek az egyes **érdekvéviselési szervek**, mindenekelőtt a hegyközségek képviselői. Így merjük remélni, hogy a kialakítandó szabályok megfelelnek majd a szőlészeti-borászatból élők érdekeinek.

4.3. A szőlőfelület szabályozása

Köztudott, hogy szőlőültetvényeink nagy része *előregedett*. Bár az utóbbi években növekedett a telepítési kedv, az eltelepített szőlőfelület még így is messze elmarad a biológiai kívánatostól. Ennek sok oka van, például a tőke- vagy szaporítóanyag-hiány, illetve a szőlőtermesztés **kétes gazdaságossága**. Ilyen szempontból az unió szőlészeti-borászati

szabályozása és különösen annak közelmúltbeli változtatása majdani tagságunk idejére számunkra is kedvező lehetőségeket ígér. Bár továbbra is (legalább 2010-ig) érvényben maradna az új ültetvények létesítésére vonatkozó telepítési tilalom, ez nem érvényes a kivágott ültetvények újratelepítésére. A szabályozás újdonsága abban áll, hogy szerkezetátalakításra **EU-támogatást** lehet majd igénybe venni (ide tartozhat például az áttérés kedvezőbb minőségű fajták termesztésére, kedvezőbb fekvésű területre vagy minőségjavító művelésmódra).

4.4. Nyilvántartás

Bár a bürokrácia növelésével jár, mégis elengedhetetlen, hogy mielőbb **pontos nyilvántartásunk** legyen szőlőültetvényeinkről, bortermelő gazdaságainkról, valamint szőlő- és bortermelésünkről. Az átfogó szőlészeti-borászati nyilvántartás tulajdonképpen egy, a termelőtől a fogyasztóig érő **egységes rendszer** kialakítását jelenti.

A borosgazdánál kezdődik, akinek pincekönyvet kell majd vezetnie a pincébe bejövő és onnan kimenő tételekről és a készleten végzett bármiféle műveletről (például borászati kezelések stb.).

A pincéből kikerülő szőlészeti-borászati termékeket csak **kísérő okmányal** ellátva lehet majd szállítani.

Természetesen továbbra is érvényben marad a **hegyközségek** adatszolgáltatási rendje, melynek értelmében a szőlő- és bortermelést, valamint a készleteket jelenteni kell.

A **szakigazgatási oldalon** is ki kell alakítanunk a nyilvántartást, az ültetvény- és üzemi katasztert, melyet országos statisztikai felmérés alapján kívánunk létrehozni.

Talán nem nehéz belátni, hogy mindezen kötelezettségek előírása és teljesítése nagymértékben védi minden tisztességes termelő érdekét. Ezek nélkül nem szabályozható megbízhatóan a piac. Az sem elhanyagolható szempont, hogy a majdani brüsszeli támogatások vagy éppen telepítési lehetőségek sem lesznek hozzáférhetők pontos adatszolgáltatás nélkül.

4.5. Nemzeti sajátosságaink megőrzése, minőségi borok

Nemzeti sajátosságainkat (különleges tokaji és általában véve minőségi borainkat) bizonytalannal nem lesz különösebben nehéz elismertetni az unióval. Már most is érvényes kölcsönös eredetvédelmi megállapodásunk a EU-val, amelynek értelmében földrajzi neveink és hagyományos kifejezéseink ugyanolyan védelmet élveznek az EU tagállamaiban, mint Magyarországon – s természetesen mi is ugyanezt vállaltuk az uniós tagállamok hasonló kifejezéseire vonatkozóan. Az EU már csak azért se támasztana akadályokat sajátos

termékeink elismerésének útjába, mert a sajátos, nagy hagyományokkal bíró boraink legtöbb esetben **minőségi borok**. A minőségi borok szabályozása pedig az EU-ban alapvetően nemzeti hatáskörbe esik: ezek esetében a közösség csak a kereteket szabja meg.

Az viszont tény, hogy a közösségi szinten meghatározott keretek ránk is rónak feladatokat. Az EU-előírásoknak megfelelően el kell ugyanis készítenünk borvidékeink szabályozását, beleértve azok pontos területi behatárolását, a telepíthető fajták meghatározását, a maximális hektáronkénti hozamot stb. Természetesen az EU csak azt írja elő, hogy mindezt szabályozni kell, de hogy egy-egy borvidéken mit tartalmaznak az előírások, azt a helyben dönthetik el.

Borminősítés és borászati ellenőrzés

Mindemellett a minőségi borokra is érvényesek a borászatra vagy éppen a borminősítésre (analízisre) vonatkozó alapvető szabályok. Ezek azonban nagyjából változatlanok maradhatnak a csatlakozás után is. Ugyanis a Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Hivatalban (OIV) való tagságunk révén ilyen értelemben nagyon hasonló a szabályozásunk az unióéhoz¹. Módosítást tervezünk viszont a borok **érzékszervi bírálata** terén: a közösségi előírásoknak megfelelően szeretnénk ebbe az érintetteket is bevonni. Evégből már meg is indult a borbírálok képzése, ill. minősítése.

A bor elkészítését és minősítését követően – a fogyasztók tájékoztatása és védelme céljából, de egyben a termelők közötti versenyfeltételek kiegyenlítése végett is – a borforgalomba hozatalát is részletekbe menően szabályozzák az unióban. Az előírások elsősorban a **címkézést** szabályozzák.

Az akármilyen teljes és EU-konform jogi szabályozás is csak akkor célravezető, ha a meghozott **jogszabályok betartásáról** is gondoskodni tudunk. Ezért folyamatban van az Országos Borminősítő Intézet megerősítése, amelyhez (Phare-támogatás formájában) uniós pénzügyi segítséget is kapunk.

4.6. Versenyképesség

Összességében elmondható, hogy a szőlő- és borágazat előnyös helyzetbe kerülhet a csatlakozással, de csak akkor, ha felkészülünk rá. Természetesen fontos az előbbieken ismertetett jogi és intézményi egyeztetés, de korántsem jelent mindent. Legalább ilyen lényeges, hogy az ágazat szereplői felkészüljenek a rájuk váró kielezett versenyre.

Nem szabad ugyanis elfelejtenünk, hogy jelenleg igen magas importvám védi borainkat a külföldi konkurenciától. Ez azonban a csatlakozás napjával megszűnik. Ha addigra nem leszünk versenyképesebbek, nem fejlesztjük technológiánkat, és nem javítjuk (tovább) boraink minőségét, könnyen eláraszthatják piacainkat a hatékonyan, fejlett techno-

¹ Az OIV által készített ajánlásokat mind Magyarország, mind az EU beépítette szabályozásába.

lógiaival termelt, megbízható minőségű, szép megjelenésű és viszonylag olcsó dél-európai vagy éppen tengerentúli borok.

Piaci helyzetünk megőrzését segíthetik a különféle **társulási integrációs formák** is, amelyek nagyban növelhetik a termelés, a marketing, vagy az értékesítés hatékonyságát.

☛ **Összefoglalva** az eddigieket leszögezhető, hogy a hazai kertészeti ágazatok mindegyike igen fontos tényező a vidéki

lakosság foglalkoztatásában és a nemzeti össztermékhez való hozzájárulásával. Különböző mértékben, de valamennyi versenyképessé tehető az uniós csatlakozásig. Ehhez következetes összefogásra van szükség, nemcsak az ágazat szereplői között, hanem a tudomány, a törvényalkotás, a végrehajtás és annak intézményrendszere részvételével.